

emcdda.europa.eu

Prosecution of drug-related offences

EMCDDA 2000 selected issue

In EMCDDA 2000 Annual report on the state of the drugs problem in the European Union

Δίωξη των συνδεδόμενων με τα ναρκωτικά αδικημάτων

Κατοχή ηρωίνης

Σε έντεκα κράτη μέλη, οι δικαστικές αρχές που διώκουν την κατοχή μικρής ποσότητας ηρωίνης ή παρόμοιων ναρκωτικών ουσιών πρέπει να εκτιμήσουν εάν η ουσία προορίζεται για προσωπική χρήση ή όχι. Η κατοχή για αποκλειστικά προσωπική χρήση θεωρείται λιγότερο σοβαρή από την κατοχή για άλλους σκοπούς και η μέση ποινή κυμαίνεται από διοικητικές κυρώσεις —όπως η κατάσχεση της άδειας οδήγησης ή του διαβατηρίου— έως πρόστιμο ή ποινή φυλάκισης μέχρι δώδεκα μήνες.

Εντούτοις, στην πράξη, ενδέχεται να είναι αδύνατον να καθοριστούν κοινά κριτήρια δίωξης —ακόμα και στο εσωτερικό της ίδιας χώρας— καθώς οι αρχές είναι υποχρεωμένες να λάβουν υπόψη τους ένα τόσο ευρύ φάσμα παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών εθνικών νόμων περί ναρκωτικών, την κατάσταση του συγκεκριμένου δράστη και τον τόπο και χρόνο που διαπράχθηκε το αδίκημα.

Εντούτοις, μπορούν να εντοπιστούν ορισμένα κοινά στοιχεία. Γενικά, τα μικροαδικήματα που διαπράττονται για πρώτη φορά —όπως η κατοχή πολύ μικρής ποσότητας για προσωπική χρήση— οδηγούν σε προειδοποιήσεις και κατάσχεση της ουσίας παρά σε σοβαρότερες ποινές. Στη Δανία εντούτοις, στους χρήστες που έχουν στην κατοχή τους μία μοναδική δόση για προσωπική τους χρήση, τους επιτρέπεται να την κρατήσουν. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, η κατάσχεση δεν θεωρείται ότι ενδείκνυται, καθώς κατά πάσα πιθανότητα θα χρειαστεί να διαπραχθεί κάποιο αδίκημα για να πληρωθεί το τίμημα μιας άλλης δόσης.

Δεδομένου του εθισμού που προκαλεί η ουσία, η κατοχή ηρωίνης πιθανόν να αποτελέσει επαναλαμβανόμενο αδίκημα και η υποτροπή αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Στα περισσότερα κράτη μέλη, οι υπότροποι δράστες αντιμετωπίζουν αυστηρότερα μέτρα δίωξης, όπως ποινές δικαστικής επιτήρησης ή ποινές φυλάκισης, όταν το έγκλημα που διαπράττεται κατ' επανάληψη αφορά «σημαντικές» ποσότητες.

Η κατοχή ναρκωτικών, όπως ηρωίνης, τιμωρείται ακόμη με αξιοσημείωτα διαφορετικούς τρόπους στην ΕΕ. Στη Δανία, για παράδειγμα, ενδέχεται να επιβληθεί προειδοποίηση ή πρόστιμο. Στην Ελλάδα, η κατοχή μικρής ποσότητας κάνναβης ενδέχεται να τιμωρηθεί αυστηρότερα σε ορισμένες περιπτώσεις από ό,τι η κατοχή μικρής ποσότητας ηρωίνης, με το αιτιολογικό ότι, καθώς η ηρωίνη είναι ναρκωτικό που προκαλεί εθισμό, ο χρήστης βρίσκεται σε μεγαλύτερη φυσική ανάγκη από το

χρήστη κάνναβης. Στις Κάτω Χώρες, η κατοχή μικρής ποσότητας «σκληρών» ναρκωτικών για προσωπική χρήση δεν διώκεται συνήθως, ενώ στη Φινλανδία, αυτοί που κάνουν χρήση «σκληρών» ναρκωτικών διώκονται συχνότερα από ό,τι αυτοί που κάνουν χρήση «μαλακών», αν και η δικαστηριακή πρακτική διαφέρει από δικαστήριο σε δικαστήριο.

Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας

Σε όλα τα κράτη μέλη, τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας που τελούνται για να εξασφαλιστούν χρήματα για ναρκωτικά θεωρούνται σοβαρά εγκλήματα και το γεγονός ότι ο δράστης είναι τοξικομανής δεν αποτελεί ελαφρυντική περίπτωση. Η ποινή, εντούτοις, ποικίλλει ανάλογα με τις συνθήκες τόσο της τέλεσης του εγκλήματος όσο και της κατάστασης του δράστη.

Οι τοξικομανείς που κλέβουν ναρκωτικά από φαρμακεία ή αντικείμενα από σπίτια για να εξασφαλίσουν χρήματα για ναρκωτικά είναι σχεδόν βέβαιο ότι διώκονται. Μετά την καταδίκη, ενδέχεται να τους επιβληθεί μια ποινή φυλάκισης που εξαρτάται από την αξία της ξένης ιδιοκτησίας που κλάπηκε και από το εάν μεταχειρίστηκαν βία —μια ιδιαίτερα επιβαρυντική περίπτωση. Στην Ιρλανδία, για παράδειγμα, η κατοχή μιας σύριγγας, με σκοπό την πρόκληση ή την απειλή σωματικής βλάβης ή εκφοβισμού, μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή ποινής που κυμαίνεται από δώδεκα μήνες έως ισόβια κάθειρξη. Οι μικροκλοπές —όπως η κλοπή αντικειμένων από καταστήματα— ή κλοπή «ευτελούς» αντικειμένου —όπως αυτή ορίζεται από το εθνικό δίκαιο— συνεπάγονται ελαφρύτερες ποινές, υπό τον όρο ότι ο κατηγορούμενος συναινεί να υποβληθεί σε θεραπεία του εθισμού του.

Εάν η μικροκλοπή τελεστεί από κάποιον χωρίς προηγούμενο ιστορικό εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας και χωρίς σοβαρό πρόβλημα εθισμού, η πιο συνήθης αντίδραση θα είναι μια ποινή με αναστολή και ένα πρόστιμο, αν και η φυλάκιση παραμένει πάντα ένα ενδεχόμενο. Εάν, εντούτοις, ο δράστης έχει σοβαρά προβλήματα εθισμού και συναινεί να υποβληθεί σε θεραπεία, η πιθανότερη αντίδραση θα είναι η θέση υπό δικαστική επιτήρηση, η επιβολή ποινής με αναστολή και η θεραπεία.

Η θεραπεία ως εναλλακτική λύση στην τιμωρία αποτελεί βασική αρχή στα περισσότερα κράτη μέλη και συνιστά τη βάση της εθνικής πολιτικής της Αυστρίας κατά των ναρκωτικών. Επιβάλλεται συνήθως δικαστική επιτήρηση ή ποινή με αναστολή και μια επιτυχημένη θεραπεία παύει τη δίωξη. Στη Δανία, τα αποτελέσματα ενός πειράματος που πραγματοποιήθηκε, κατά την περίοδο 1995–1998, για τη θεραπεία αντί της τιμωρίας των τοξικομανών δραστών είναι, με κάποια επιφύλαξη, θετικά. Παρά το γεγονός ότι

πολλοί από τους συμμετέχοντες έκαναν πάλι χρήση ναρκωτικών τουλάχιστον μία φορά, κανείς δεν επιδόθηκε πάλι στο έγκλημα κατά τη διάρκεια της πειραματικής περιόδου. Στην Ιρλανδία, ένα πρότυπο δικαστικό πρόγραμμα θα παρέχει στα δικαστήρια την εξουσία να επιβάλλουν θεραπεία στους τοξικομανείς και πλήρη ευθύνη για την εκτίμηση της προόδου τους. Επίσης, η Διαταγή Θεραπείας της Τοξικομανίας και Ελέγχου του Ηνωμένου Βασιλείου 1998 (DTTO) στοχεύει στη μείωση του εγκλήματος μέσω δικαστικής θεραπείας και αποκατάστασης, η οποία διατάσσεται και παρακολουθείται από τα δικαστήρια και εποπτεύεται από την Υπηρεσία Δικαστικής Επιτήρησης. Ακόμη και στις περιπτώσεις που επιβάλλεται ποινή εγκλεισμού, ένας ολοένα ανερχόμενος αριθμός χωρών έχουν αυξήσει τον αριθμό των εγκαταστάσεων θεραπείας στις φυλακές.

Εμπορία ναρκωτικών

Η εμπορία ναρκωτικών για την εξασφάλιση χρημάτων για τη συντήρηση του εθισμού στα ναρκωτικά αποτελεί κοινή συμπεριφορά των χρηστών στην Ευρώπη και θεωρείται ως σοβαρό έγκλημα σε όλες τις χώρες, ανεξάρτητα από τις περιστάσεις. Εντούτοις, η σοβαρότητα του εγκλήματος λαμβάνεται υπόψη κατά την επιβολή της ποινής, η οποία διαφέρει από χώρα σε χώρα και κυμαίνεται από πρόστιμο έως σύντομη περίοδο εγκλεισμού και έως ισόβια κάθειρξη στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Παρά τα πολύ ποικίλα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην Ευρώπη, μπορούν να εντοπιστούν ορισμένοι κοινοί παράγοντες που επηρεάζουν την ποινή για εμπορία ναρκωτικών.

Ποσότητα και πελάτης

Στα περισσότερα κράτη μέλη, η πώληση μικρών ποσοτήτων ναρκωτικών θεωρείται ως ελαφρυντική περίπτωση σε σύγκριση με τη διακίνηση σε μεγάλη κλίμακα. Στην Ελλάδα, στους χρήστες που ανταλλάσσουν μικρές ποσότητες ναρκωτικών μεταξύ τους και αποδεικνύεται ότι προορίζονται αποκλειστικά για προσωπική τους χρήση, ενδέχεται να επιβληθεί εξαήμενη ποινή φυλάκισης, η οποία μπορεί να μετατραπεί σε πρόστιμο ή να ανασταλεί η εκτέλεσή της. Οι τοξικομανείς που ενέχονται στη διακίνηση σημαντικών ποσοτήτων αντιμετωπίζουν ποινή κάθειρξης έως οκτώ έτη, ενώ οι μη τοξικομανείς δράστες έως ισόβια κάθειρξη. Στη Σουηδία, οι ποινές κυμαίνονται από δύο μήνες έως δύο έτη και μέχρι τρία έτη ανάλογα με την ποσότητα του ναρκωτικού που πωλήθηκε. Η προσφορά χωρίς το σκοπό εμπορίας αποτελεί ελαφρυντική περίπτωση, όπως, για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Βαθμός εθισμού

Σε όλα τα κράτη μέλη, ο βαθμός του εθισμού του δράστη ενδέχεται να επηρεάσει το εάν θα επιβληθούν θεραπευτικά μέτρα αντί για τιμωρία.

Φύση της ουσίας

Σε δικαστικό επίπεδο, γίνεται διάκριση μεταξύ περισσότερο επικίνδυνων και εθιστικών ναρκωτικών, όπως η ηρωίνη, και λιγότερο επιβλαβών εθιστικών ναρκωτικών, όπως η κάνναβη. Στην Ελλάδα, η αστυνομία, στην πράξη, έχει θέσει προτεραιότητες στην καταπολέμηση της διακίνησης ναρκωτικών ανάλογα με τον κίνδυνο που αντιπροσωπεύουν οι συγκεκριμένες ουσίες. Η ηρωίνη θεωρείται η πλέον επικίνδυνη ουσία και διώκεται αυστηρότερα, με επόμενη την κοκαΐνη, τα συνθετικά ναρκωτικά και την κάνναβη. Στο Λουξεμβούργο, η ισχύουσα τροποποίηση του νόμου περί ναρκωτικών αφορά την ανακλιμάκωση των ποινών, προκειμένου να αντιστοιχούν στους κινδύνους που αντιπροσωπεύουν οι διάφορες ουσίες.

Υποτροπή

Η τέλεση του εγκλήματος κατ' επανάληψη ενδέχεται να οδηγήσει στην επιβολή βαρύτερων ποινών σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη. Στη Δανία, η κατ' επανάληψη πώληση πολύ επικίνδυνων ναρκωτικών μπορεί να τιμωρηθεί με έως και έξι χρόνια φυλάκισης. Εάν πρόκειται για «σημαντικές» ποσότητες, η ποινή μπορεί να αυξηθεί έως ανώτατο όριο δέκα ετών. Στο Λουξεμβούργο, η ποινή για την πώληση οποιουδήποτε είδους ναρκωτικού κυμαίνεται από ένα έως πέντε έτη φυλάκισης και/ή πρόστιμο. Για τους υπότροπους, οι ποινές αυτές μπορεί να διπλασιαστούν στο διάστημα της πενταετίας από την τέλεση του πρώτου εγκλήματος. Εφόσον η πώληση ναρκωτικών αποτελεί τον πιο κοινό τρόπο εξεύρευσης χρημάτων από τους τοξικομανείς για να συντηρήσουν τον εθισμό τους, ακολουθούμενο από μικροκλοπές και διαρρήξεις, οι τοξικομανείς είναι πολύ πιθανό να υποτροπιάσουν. Εντούτοις, παρά το γεγονός ότι τέτοια καθ' υποτροπή εγκλήματα έχουν ως κίνητρο τη φυσική εξάρτηση, η απάντηση θα είναι κατά πάσα πιθανότητα μια βαριά ποινή εγκλεισμού παρά η θεραπεία.

Στην ΕΕ γενικά, παρά το γεγονός ότι οι δικαστικές αρχές ενδέχεται να θεωρούν την κατοχή μικρών ποσοτήτων ναρκωτικού για προσωπική χρήση ως ελαφρυντική περίπτωση, η γραμμή διαχωρισμού της κατοχής από τη διακίνηση φαίνεται να είναι ασαφής. Παρότι εφαρμόζονται διαφορετικές ποινές για τα δύο εγκλήματα, δεν έχουν ακόμη καθιερωθεί επαρκείς παράμετροι για τη σαφή διάκριση μεταξύ τους και το ίδιο αδίκημα μπορεί να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα. Αν και τα μέτρα,

όπως η θεραπεία, ως εναλλακτική λύση για τη φυλάκιση, προβλέπονται σε όλα τα κράτη μέλη, η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής τους δεν έχει ακόμη αντιμετωπιστεί σε επίπεδο ΕΕ.

Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι χρήστριες ναρκωτικών και τα παιδιά τους

Τα θέματα που αφορούν ειδικά τις χρήστριες ναρκωτικών δεν έχουν εξεταστεί συστηματικά από τα συστήματα πληροφοριών της ΕΕ για τα ναρκωτικά. Εντούτοις, τα περισσότερα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν τις ανάγκες των εθισμένων στα ναρκωτικά γυναικών μέσω ειδικών προγραμμάτων, αν και η έκταση και οι στόχοι τους ποικίλλουν.

Χρήση ναρκωτικών από γυναίκες

Γενικά, οι άνδρες χρησιμοποιούν παράνομα ναρκωτικά περισσότερο από ό,τι οι γυναίκες. Εντούτοις, οι διαφορές στη χρήση ναρκωτικών μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι περίπλοκες και εξαρτώνται από τη συγκεκριμένη ουσία, της οποίας γίνεται χρήση, και την ηλικία του χρήστη, την κοινωνική ομάδα, το επίπεδο μόρφωσης και τη γεωγραφική τοποθεσία. Μολονότι τα αγόρια τείνουν να κάνουν χρήση κάνναβης περισσότερο από ό,τι τα κορίτσια, η διαφορά είναι μικρή ή ανύπαρκτη στις ηλικίες μεταξύ 15 και 16 ετών. Εντούτοις, από τα 20 έως τα 24, παρατηρείται περισσότερη χρήση από άνδρες παρά από γυναίκες. Οι διαφορές φύλου στην επικράτηση και χρήση συγκεκριμένων ναρκωτικών, κατά τους δώδεκα τελευταίους μήνες, είναι ακόμη πιο αξιοσημείωτες.

Ο πειραματισμός σε νεότερη ηλικία με τα ναρκωτικά από τα κορίτσια έναντι των αγοριών είναι γενικά το αποτέλεσμα του γεγονότος ότι τα κορίτσια έχουν μεγαλύτερους φίλους, οι οποίοι ενδέχεται να τις ενθαρρύνουν να δοκιμάσουν ναρκωτικά. Καθώς τα κορίτσια μεγαλώνουν, εμφανίζονται και ενισχύονται περαιτέρω διαφορές στη χρήση ναρκωτικών με βάση το φύλο.

Αν και γενικά η χρήση ναρκωτικών είναι περισσότερο συνηθισμένη στους άνδρες παρά στις γυναίκες, νομικοί, πολιτικοί, μορφωτικοί και γεωγραφικοί παράγοντες αποτελούν την αιτία για αυξημένη επικράτηση στις γυναίκες. Οι διαφορές φύλου στη χρήση είναι πιο έντονες όπου προβλέπονται αυστηρές νομικές κυρώσεις, όπως και στα νεαρά άτομα που εγκαταλείπουν το σχολείο και στους αγροτικούς πληθυσμούς. Οι διαφορές είναι λιγότερο εμφανείς όπου υπάρχει ευρεία αποδοχή και χρήση ναρκωτικών, όπως η κάνναβη. Στην Ελλάδα, το 1998, η χρήση ναρκωτικών (κυρίως κάνναβης) ήταν υψηλότερη στους άνδρες από ό,τι στις γυναίκες. Η χρήση

της από γυναίκες, εντούτοις, ήταν έξι φορές υψηλότερη από ό,τι το 1984, ενώ η χρήση από άνδρες αυξήθηκε λιγότερο από τρεις φορές.

Σε άμεση αντίθεση με τα παράνομα ναρκωτικά, η χρήση φαρμάκων, όπως οι βενζοδιαζεπίνες, είναι συνηθέστερη στις γυναίκες παρά στους άνδρες και η διαφορά αυξάνεται με την ηλικία. Σε σύγκριση με τα παράνομα ναρκωτικά, ο σχετικά μικρός κοινωνικός στιγματισμός που συνδέεται με τη νόμιμη και παράνομη χρήση φαρμάκων είναι αξιοσημείωτος, αν και οι επιπτώσεις στην υγεία της τακτικής χρήσης είναι σημαντικές.

Ο αριθμός φυλακισμένων γυναικών στην Ευρώπη αυξάνεται σταθερά. Στην Ισπανία, ο αριθμός των έγκλειστων γυναικών σχεδόν τριπλασιάστηκε κατά την τελευταία δεκαετία. Αν και το ποσοστό των καταδικασμένων για ναρκωτικά δραστών είναι χαμηλότερο όσον αφορά τις γυναίκες, στοιχεία από την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο αποκαλύπτουν σημαντικά επίπεδα προβληματικής χρήσης ναρκωτικών στις γυναίκες κατά την εισαγωγή τους στη φυλακή, τα οποία αφορούν κυρίως ηρωίνη, μεθαδόνη και βενζοδιαζεπίνες. Οι εγκαταστάσεις θεραπείας στις γυναικείες φυλακές ποικίλλουν και η αγωγή για την περίθαλψη της εξάρτησης από τις βενζοδιαζεπίνες για την πρόληψη των κινδύνων της απότομης στέρησης δεν φαίνεται να είναι τόσο αποτελεσματική, όπως αυτή για τη θεραπεία της εξάρτησης από οπιούχα.

Η θνησιμότητα που συνδέεται με την παράνομη χρήση ναρκωτικών φαίνεται να είναι χαμηλότερη στις γυναίκες παρά στους άνδρες, εμφανίζοντας ακόμη διαφορές φύλου στην επικράτηση (κατά μέσο όρο, μόνο το 20 % των θανάτων που συνδέονται με τα ναρκωτικά αφορά γυναίκες). Η υψηλότερη θνησιμότητα στους άνδρες μπορεί να εξηγηθεί ικανοποιητικά μόνο με τη μελέτη των αναφορικών και ποιοτικών παραγόντων που συνδέονται με τους σχετιζόμενους με τα ναρκωτικά θανάτους.

Λοιμώδη νοσήματα

Ανέκδοτες αναφορές από τη Γερμανία, Γαλλία, Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο υποδηλώνουν ότι υπάρχουν φόβοι για αύξηση των κρουσμάτων μόλυνσης από τον ιό HIV ή της ηπατίτιδας Β σε ορισμένες γυναίκες χρήστες ναρκωτικών. Αν και δεν υπάρχουν βάσιμα στοιχεία για να επιβεβαιωθούν αυτοί οι φόβοι, υποστηρίχθηκε ότι πρόκειται για το αποτέλεσμα πιο επικίνδυνης συμπεριφοράς ενδοφλέβιας χρήσης από τις γυναίκες ή γενετήσιων σχέσεων χωρίς προφύλαξη.

Οι γυναίκες χρήστες τελούν λιγότερα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας από τους άνδρες και εξασφαλίζουν συχνότερα χρήματα για να συντηρήσουν τον εθισμό τους